

visiebezitters nog een duidelijke minderheid. Van de gereformeerden had 25 procent een toestel in huis, bij de kerkelijke hervormden was dat 32 procent. Het televisiebezit van de rooms-katholieken, de onkerkse hervormden en de onkerkelijken was nagenoeg gelijk.¹⁹ Het verschil tussen protestantse en niet-protestantse televisiebezitters kreeg in de loop der jaren alleen maar markantere trekken. Door de secularisatie was het aandeel van de rechtzinnigheid in protestantse kerken immers relatief gegroeid.²⁰

Bij de gereformeerden en kerkelijk hervormden onderling deed zich ook een opmerkelijk verschijnsel voor. Alhoewel de laatsten vaker een televisie in bezit hadden dan de gereformeerden, keken ze wel minder. Van de gereformeerden keek 28 procent wel eens niet, van de kerkelijk hervormden 40 procent (tegen 30 procent van de totale bevolking). Hieruit kan wellicht geconcludeerd worden dat de reserve tegenover de televisie bij een deel van de gereformeerden een meer absoluut karakter had (geen televisie in huis) en bij een deel van de hervormden een meer relatief karakter (wel een televisie in huis, maar niet zo vaak kijken). De verwachting werd uitgesproken dat het televisiebezit binnen afzienbare tijd algemeen zou worden, ondanks de aanvankelijke reserves van financiële of godsdienstige aard. En dat de distantie ten opzichte van het beeldscherm zich steeds minder in het televisiebezit zelf en meer in korter en kritischer kijken zou tonen.²¹

2. De televisiekerkdienst: de feiten

De eerste kerkdienst op televisie veroorzaakte redelijk wat opschudding. Kranten schreven erover, veel kijkers reageerden. Daarna ebde deze belangstelling en opgewondenheid met de loop der jaren weg. Dat is logisch want het IKOR kreeg de mogelijkheid steeds meer kerkdienstuitzendingen te verzorgen. Eerst waren er nog een paar uitzendingen per jaar, al snel elke maand een. De eredienst op televisie werd tot een vertrouwd beeld. In deze paragraaf komt een aantal essentiële componenten van de IKOR-kerkdienstuitzendingen aan de orde die alle betrekking hebben op de periode van 1954 tot 1963. Ds. C.M. de Vries en E. de Vries konden tijdens de interviews veel verhelderen over de gang van zaken tijdens een uitzending en ik zal dan ook regelmatig verwijzen naar opnames van onze gesprekken.

Tot de zendtijduitbreiding die begint op 1 oktober 1964 zendt het IKOR alleen kerkdiensten uit. De uren die daarna extra ter beschikking komen door de komst van Nederland 2 wil het IKOR niet gebruiken voor de vermeerdering van het aantal kerkdienstuitzendingen. Het uitzenden van de eredienst beslaat vanaf 1964 slechts een kwart van de zendtijd. In de periode tot de zendtijduitbreiding groeit het aantal uitzendingen van een in 1954, vijf à zes per jaar

onkerks e. gereformeerd f. geen kerkgenootschap. Centraal Bureau voor de Statistiek, *Vrije-tijdsbesteding in Nederland 1962-1963. Deel 2, televisie en radio, herfst 1962* (Zeist, 1964) 11.

¹⁹ CBS, *Vrije-tijdsbesteding*, 15.

²⁰ Blom, *Van geloof*, 284, 285.

²¹ CBS, *Vrije-tijdsbesteding*, 7, 15, 24, 37. Blom, *Van geloof*, 284.